עין משפט נר מצוה

צח א מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הל' ג [ופט"ו מהל' פסוה"מ הל' יז]:
צט ב מיי' פ"ח מהל' נזירות הלכה ה ועיין שם בכ"מ נראה שנעלם הימנו הגי' כאן:
ק ג מיי' פ"ה מהל' מחוסרי כפרה הל' א:
קא ד ה ו ז מיי' שם פ"ד הלכה ב:
קב ח מיי' פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הל' ט:

תורה אור השלם

1. וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לְאָשָׁם וְאֶת לֹג הַשָּׁמֶן וְהֵנִיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְיָ: ויקרא יד יב
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם וְנָתַן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית: ויקרא יד יד
3. וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעֹלָה בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַּחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא: ויקרא יד יג

גמרא

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו באנו למחלוקת ר' מאיר ור' אלעזר ור' שמעון ר' מאיר דאמר יביא אחר ויתחיל בתחילה הכא נמי יביא אחר וישחוט ולר' אלעזר ור' שמעון שאומרים ממקום שפסק משם הוא מתחיל הכא אין לו תקנה מתקיף ליה רב חסדא והא [1]אותו כתיב קשיא תניא כוותיה דרבי יוחנן א) [א]אשם מצורע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן מדמו לגבי בהונות הרי זה עולה לגבי מזבח וטעון נסכים וצריך אשם אחר להכשירו ורב חסדא אמר לך מאי צריך ואין לו תקנה ותני תנא [ב]צריך ואין לו תקנה אין [ג]והתניא נזיר ממורט ב"ש אומרים צריך העברת תער [ב]וב"ה אומרים אין צריך העברת תער וא"ר אבינא כשאומרים בית שמאי צריך צריך ואין לו תקנה ופליגא דר' פדת דאמר רבי פדת בית שמאי ורבי אלעזר אמרו דבר אחד בית שמאי הא דאמרן רבי אלעזר ד) (דתניא) ה) [ג]אין לו בוהן יד ובוהן רגל אין לו טהרה עולמית רבי אלעזר אומר נותן על מקומו ויוצא רבי שמעון אומר אם נתן על של שמאל יצא ו) תנו רבנן [2]ולקח מדם האשם יכול בכלי ת"ל ונתן מה נתינה בעצמו של כהן [ד]אף לקיחה בעצמו של כהן יכול אף למזבח כן ז) ת"ל [3]כי כחטאת האשם הוא מה חטאת טעונה כלי [ה]אף אשם טעון כלי [ו]נמצאת אתה אומר אשם מצורע שני כהנים מקבלים את דמו אחד ביד ואחד בכלי [ז]זה שקבל בכלי בא לו אצל מזבח וזה שקיבל ביד בא לו אצל מצורע [א] תנן התם ח) וכולן מטמאים בגדים ונשרפין אבית הדשן דברי ר"א ור' שמעון [ח]וחכמים אומרים אין מטמאין בגדים ואין נשרפין אבית הדשן אלא האחרון הואיל וגמר בו כפרה בעא מיניה רבא מרב נחמן כמה שעירים משלח א"ל וכי עדרו משלח אמר לו וכי

רש"י

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו. כגון לשם עולה או לשם שלמים ואמר מר (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה: **באנו.** לדבר זה לתוך מחלוקתן של ר"מ ורבי אלעזר יש לנו ללמוד שכשם שחולקין בזה כך חולקין בזה: **לר"מ.** דאמר עבודה שלא נגמרה הרי היא כמי שאינה אף זו הואיל ולא נגמרה שהרי לא עלתה לשם חובה אע"פ שנתן ממנו לבהונות הרי היא כמי שאינה ויביא אשם אחר: **ולרבי אלעזר ור"ש דאמרי ממקום שפסק משם הוא מתחיל.** אלמא לא אמר כמאן דליתא דמיא הכא נמי חשיבא היא ואי אפשר לגומרה באחר דהא כתיב (ויקרא יד) כבש אחד אשם אחד אמרתי לך ולא שתי אשמות והכא ליכא לדחויי כדאמרינן לעיל חיטוי אחד אמרתי לך כו' הלכך אין לו תקנה: **והא אותו כתיב.** והקריב אותו לאשם אותו שהונף עם הלוג ולא אחר ואפי' לר"מ נמי אין לו תקנה: **תניא כוותיה דרבי יוחנן.** דאיכא למ"ד יביא אחר: **להכשירו.** למצורע זה לטהרו לאכול בקדשים: **ותני תנא וכו'.** בתמיה וכי יש תנאים שונים צריך בדבר שאין לו תקנה: **צריך העברת תער.** ביום מלאת ימי נזרו כדכתיב (במדבר ו) תער לא יעבור על ראשו עד מלאת אבל ביום מלאת יגלח בתער וזה אין לו שיער וקתני צריך: **ואמר רבי אבינא וכו' ופליגא.** הא דרבי אבינא אדר' פדת דאלו רבי פדת צריך ויש לו תקנה קאמר שיעבירנו על מקום השיער דאע"ג דכתיב [שם] וגלח הנזיר לא בעינן קרא כדכתיב היכא דלא אפשר: **אין לו טהרה עולמית.** דבעינן קרא כדכתיב ופליגי (א) בסנהדרין בפרק נגמר הדין: **ולקח.** באשם מצורע כתיב ולקח הכהן מדם האשם וכל לקיחה האמורה בדם תכף לשחיטה לשון קבלה היא: **יכול אף למזבח כן.** דקיימא לן אשם מצורע טעון מתן דמים לגבי מזבח כשאר אשמות וזה דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש והחזירו לך הכתוב לכללו בפירוש בפ"ק דיבמות (דף ז.) לכך נאמר בו כי כחטאת האשם הוא לכהן מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים אף זה טעון מתן דמים ואימורים יכול אף דם הניתן על המזבח לא יתקבל בכלי ת"ל כי כחטאת האשם הוא לכהן: **מה חטאת טעונה כלי.** לקבלת דמה דכל הקרבנות נפקי לן בהיקישא (זבחים דף לז:) זאת התורה לעולה ולמנחה לחטאת ולאשם ובעולה ובשלמים כתיב וישם באגנות (שמות כד) ואשם נמי מהיכא דגמר חטאת גמר איהו אלא אשם מצורע משום דיצא לידון בדבר החדש בבהן יד ובהן רגל ואזן ימנית הוצרך להחזירו לכללו בהיקישא דכחטאת האשם: **וכולן מטמאין בגדים.** כל הפרים והשעירים השנויים במשנתנו גבי נשפך הדם לאחר כפרה זו והביא פר שני לפרכת וגמר מתנות הפרכת ונשפך הדם והביא שלישי למתנות המזבח כולן נשרפין חוץ לשלש מחנות אבית הדשן ומטמאין בגדים העסוקין בשריפתן כדכתיב (ויקרא טז) ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם וגו' והשורף אותם יכבס בגדיו (ב) במים: **כמה [שעירים] משלח.** אם נשפך דם השעיר לאחר שגמר מתנות פנים והוצרך להביא שנים ולהגריל עליהן ושחט את של שם ונתן מתנות הפרוכת ונשפך הדם והוצרך עוד להביא שנים ולהגריל עליהן ושחט את של שם למתנות המזבח הרי כאן שלשה שעירי עזאזל משלשה זוגות: **וכי עדרו משלח.** לא הזקיק הכתוב לשלח אלא אחד:

תוספות

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו. תמה ריב"א מאי קא מדמי דכיון דלא נשחט לשמו ולא עלה לבעלים כלל לשם חובה מאי שייך הכא אשם אחד אמר רחמנא כמו לעיל חטאת אחד אמר רחמנא והא כל מה שנתן ממנו כמאן דליתיה דמי[א] על כן נראה לו כגירסת ר"ח אשם מצורע שנשפך דמו קודם מתן בהונות[ב] באנו למחלוקת ר"מ ורבי אלעזר ור"ש דהא דמי לפר שנשפך דמו קודם גמר מתנותיו וקמ"ל כי היכי דפליגי במתנות השמן דלא כתיב אותו הכא נמי פליגי במתן דם אשם[ג] אע"ג דכתיב אותו דמשמע אחד ותו לא אפילו הכי מביא אחר וטעמא הוי כמו שאפרש בסמוך ופריך והא אותו כתיב ודין לר"מ ודין לרבי אלעזר ור"ש לא הוה ליה לאתויי אחרים והא דמייתי תניא כוותיה לאו מדקתני אשם ששחטו שלא לשמו דבהא כולי עלמא מודו אלא מהאי שלא נתן מדמו על הבהונות צריך אשם אחר להכשירו אלמא אע"ג דכתיב אותו איכא מאן דאמר מביא אשם אחר[ד] ותימה והא רבי יוחנן גופיה קאמר לעיל דטעמא דרבי אלעזר ור"ש גבי פר יוה"כ משום דחיטוי אחד אמר רחמנא והכא דלא מצינו למידרש הכי מאי טעמייהו ושמא מהתם גמרי כי היכי דהתם איכא כמה מיני מתנות גלי לן קרא ממקום שפסק מתחיל הכי נמי בין בלוג שמן בין באשם:

נזיר ממורט בש"א צריך העברת תער. בפרק שלשה מינין (נזיר דף מו:) גרס איפכא בכל הספרים בש"א אין צריך ובה"א צריך ומהלכות הפוכות הוא כי ההיא דידים שאין מוכיחות דאיפליגו אביי ורבא בפ"ק דנדרים (דף ה:) ובפרק בתרא דנזיר (דף סב.) הפכו דבריהם וכן בפ"ק דבכורות (דף ג.) בפלוגתא דרב הונא ט) (ורבה) ורב חסדא בדבר שעושה אותה נבילה וטריפה דפליגי בטריפה חיה ואינה חיה ובפ"ק דתמורה (דף יא:) איפכא וכהנה רבות בהש"ס י) והם כמו איכא דאמרי:

מה נתינה בעצמו של כהן. בריש פרק איזהו מקומן (זבחים דף מז:) פירש רש"י דכתיב אצבע גבי שמן ויליף דם מיניה ואין זה אלא כמו ילמד סתום מן המפורש דאי בנין אב הא בעיא היא התם כ) אי דבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש:

אף לקיחה בעצמו של כהן. ואע"ג דגבי חטאת נמי כתיב ולקח ונתן ולא דרשינן הכי יש לומר דהתם נמי הוה לן למימר הכי אלא משום דולקח טובא כתיבי בשעיר נשיא וכשבה ושעירה וכיון דלא מצינו למידרש כולהו לא דרשינן להו: **מה חטאת טעונה כלי.** פירש רש"י ט) דילפא מעולת סיני בגזירה שוה דלקיחה קיחה[ה] ותימה דבעיא היא בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נ.) אי דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש או לא למ"ד בתר מלמד אזלינן ותיפשוט מהכא דחטאת הלמודה בגזירה שוה חוזרת ומלמדת בהיקש על אשם מצורע ואומר ריצב"א כיון דבלאו גזירה שוה הוה נפקא לן חטאת מהיקישא דזאת התורה כדאיתא בסוף פרק דם חטאת (זבחים דף צז:) מה עולה טעונה כלי מאי היא אילימא מזרק[ו] בזבחי שלמי ציבור נמי כתיב וכו'[ז] וכיון דמהיקישא יליף אם כן הויא לה גזירה שוה כמאן דכתיב בגופה וילפינן שפיר אשם מחטאת ולמ"ד דבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בהיקש מ"מ איצטריך היקש לשאר קרבנות ובלאו גזירה שוה לא סגי דא"כ הויא היקש מהיקש ולא הוי מצי למילף אשם מחטאת[ח] הקשה ריצב"א לר"ש דסבר זרק בשמאל[ט] כשר בפרק ב' דזבחים (דף כד:) דס"ל כהונה בעיא אצבע

רבינו חננאל

א"ר יוחנן אשם מצורע שנשפך מדמו קודם מתן דם הבהונות באנו למחלוקת, ר"מ דאמר יביא ויתחיל בתחילה בפנים, האי נמי מביא [אשם אחר]. לר' אלעזר ור' שמעון דאמרו ממקום שפסק משם מתחיל, הכא אין לו תקנה. פי', כל אשם שלא נזרק דמו על הבהונות על ארבע קרנות לא הוכשר לאכילה כמו החטאת, שנאמר כי כחטאת האשם הוא. ואקשינן רב חסדא עליה דר' יוחנן ולר' מאיר מי ניחא, והא והקריב אותו כתיב, אותו אחד ולא שנים. קשיא. תניא כר' יוחנן אשם מצורע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן מדמו על בהונות הרי זה עולה על המזבח וטעון נסכים. וצריך אשם אחר להכשיר את המצורע. ואמר אי הכי תיהוי תיובתא דרב חסדא דאמר אחד ולא שנים. ומשני כי קתני מביא אשם אחר צריך קתני, צריך ואין לו תקנה. ואקשינן ומי קתני תנא כי האי גוונא, ואמרי אין, דתניא נזיר ממורט, כלומר כל שאין לו שיער כלל, בית שמאי או' צריך העברת תער ובית הילל או' אינו צריך. וא"ר אבינא אף כשאמרו בית שמאי צריך ואין לו תקנה. ודר' אבינא פליגא על ר' פדת דאמר בית שמאי כר' אלעזר (כיון) [דכמון] דא"ר אליעזר מצורע שאין לו בוהן יד ובוהן רגל ואוזן ימנית יתן על מקומו ויוצא, כך בית שמאי מצריכין העברת תער, אע"פ שאין שם שיער. ת"ר ולקח הכהן מדם האשם יכול (אף) בכלי כו'. נמצאת אומר אשם מצורע שני כהנים מקבלין דמו אחד ביד ובא לו אצל מצורע, ואחד בכלי ובא לו אצל המזבח. ת"ר וכולן מטמאין בגדים וכו'. פי' נשחט הפר והזה מדמו וקודם שישלים נשפך הדם מביא אחר ושוחט ומתחיל ומזה. וכן אם נשפך עוד, מביא אחר ושוחט ומזה. אילו כולן נשרפין לדברי ר' אליעזר ור' שמעון שאמרו השני מתחיל ממקום שפסק דמו של ראשון, נמצאת בכולן כפרה לפיכך כולן נשרפין. אבל לר"מ שאמר כי בדם השני מתחיל בהזאות בפנים כבר בטל, הראשון אינו נשרף בבית הדשן אלא אחרון שנגמרה בו הכפרה, מה שאין כן בשעיר המשתלח.

מסורת הש"ס

א) מנחות ה. ג., ב) [ברכות טו: וש"נ], ג) נזיר מו: ע"ש תוספ' נזיר פ"א, ד) [צ"ל דתנן], ה) סנהדרין מה: פח. נזיר מו: נגעים פי"ד מ"ט, ו) [זבחים מז:], ז) שם, ח) תוספתא פ"ג ה"ד, ט) [צ"ל ורבא], י) [עי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא ע"ש], כ) [דף נא.], ל) [זבחים דף מז:],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אין לו טהרה כו' ופליגי בה בסנהדרין: (ב) ד"ה וכולן כו' והשורף אותם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים:

הגהות הגר"א

[א] גמ' תנן התם. נ"ל ת"ר: (וכ"ה גי' הת"י)

מוסף רש"י

נזיר ממורט. שאין לו שיער (נזיר מו:). אין לו. למצורע, בוהן יד ובוהן רגל אין לו טהרה עולמית. לפי שאין יכול לקיים בו מתן דם ושמן על בוהן ידו (נזיר מו:). נותן על מקומו. על מקום הבוהן נותן דם האשם וטהר (סנהדרין פח.). ר"א לא בעי קרא כדכתיב וכן ר"ש (שם מה:). ת"ל ונתן. באשם מצורע כתיב ולקח הכהן מדם האשם ונתן על תנוך וגו' (זבחים מז:). מה נתינה בעצמו של כהן. באצבעו, דכתיב באצבע גבי שמן וילפי דם מיניה (שם). יכול אף למזבח כן. דם אשם מצורע הנזרק למזבח דליבעי קבלה בעצמו של כהן, ת"ל ונתן (שם). כי כחטאת האשם הוא. באשם מצורע כתיב, כדין חטאת דין אשם זה בעבודת הכהן, מה חטאת טעונה כלי. בקבלת דמה, דילפינן לקיחה לקיחה בתורת כהנים, כתיב בחטאת ולקח הכהן מדם החטאת וכתיב בעולת סיני ויקח משה חצי הדם וישם באגנות, אף אשם זה טעון כלי, אף על פי שאמרנו בו קבלה ביד (שם).

מוסף תוספות

א. כי מה ענין ההיא דיום הכפורים שנעשו ההזאות הראשונות בכשרות גמורה לזו שנעשית הכפרה הראשונה בפסול ושלא כהלכה, הא ודאי דכו"ע כמאן דליתיה דמיא ויש לו להביא אשם אחר. ריטב"א. ב. כלומר קודם שנגמר כל מתן הבהונות. שם. ג. דר"מ סבר כמו בלוג שיביא אחר ויחזור לראש כיון שלא גמר מתן הבהונות ה"ה נמי בדם, ולר"א ור"ש מתחיל ממקום שפסק כמו בלוג. תוס' הרא"ש. ד. דאילו רב חסדא קאמר דלדברי הכל אינו מביא אחר. רבינו אליקים. ה. כתיב בחטאת ולקח הכהן מדם החטאת וכתיב בעולת סיני ויקח משה חצי הדם וישם באגנות. רש"י זבחים מז: ד"ה כ'. ו. לקבלת דם, ויליף מעולת סיני. שם נד: ד"ה א'. ז. פירוש, וכיון דהדר איתקש כולהו לשלמים דכתיב בהאי קרא וכו', כלי נמי תיליף משלמים, דהתם נמי שלמים הוו בסיני. תוס' זבחים מז: ד"ה מה. ח. גו"ש דלקיחה לקיחה איצטריך למיהוי כמאן דכתיב בגופיה דחטאת, והדר ילפינן אשם מחטאת בהיקשא דכחטאת האשם. שם. ט. [ב]כל הזבחים דלא כתב בהו אצבע אלא וזרקו הכהנים. רש"י שם כד: ד"ה זרק.

תוס' ישנים

[ויקבן] בלוגין כלומר לא שייך מחלוקתם בלוגין אלא כך היה אומר מזה כמו מזה. נתן מקצת מתנות שבפנים כו'. לאו דוקא נקט שבפנים [illegible]

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו באנו למחלוקת רבי מאיר ור' אלעזר. [illegible]

וכי עדרו שורף מי דמי התם לא כתיב אותו הכא כתיב אותו איתמר רב פפי משמיה דרבא אמר ראשון משלח ורב שימי משמיה דרבא אמר אחרון משלח בשלמא רב שימי (בר אשי) משמיה דרבא דאמר אחרון משלח קסבר הואיל וגמר בו כפרה אלא רב פפי משמיה דרבא מאי קסבר סבר לה כרבי יוסי דאמר מצוה בראשון הי רבי יוסי אילימא ר' יוסי דקופות דתנן (א)(רבי יוסי אומר) (ג)א שלש קופות של שלש שלש סאין שבהם תורמין את הלשכה והיה כתוב עליהם אב"ג ותניא א"ר יוסי למה כתוב עליהן אב"ג לידע איזה מהן נתרמה ראשון להביא הימנה ראשון שמצוה בראשון דילמא בעידנא דאיתחזאי קמייתא לא איתחזאי בתרייתא אלא רבי יוסי דפסח (ג)(דתנן) (ד)ב המפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואחר כך נמצא הראשון והרי שניהן עומדין אי זה מהן שירצה יקריב דברי חכמים רבי יוסי אומר מצוה בראשון ואם היה שני מובחר ממנו יביאנו:

הדרן עלך הוציאו לו

שני ג שעירי יום הכפורים מצותן (ה) שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמים ובלקיחתן כאחד ד ואף על פי שאין שוין כשרין ה לקח אחד היום ואחד למחר כשרין ו מת אחד מהם אם עד שלא הגריל מת יקח זוג לשני ז ואם משהגריל מת יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחילה ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו (י) והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ח שאין חטאת צבור מתה רבי יהודה אומר תמות ועוד אמר רבי יהודה (ז) נשפך הדם ימות המשתלח מת המשתלח ישפך הדם:

גמ'

וכי עדרו שורף. רבא קא מהדר ליה לרב נחמן ולטעמיך וכי עדרו הזקיקו הכתוב לשרוף ותנן וכולן נשרפין אבית הדשן: **הכא כתיב אותו.** לשלח אותו לעזאזל (ויקרא טז): **את הלשכה.** שהשליכו לתוכה שקלים שהביאו באדר וממלאין הגזברין מהן שלש קופות לתרומה לקנות מהן קרבנות צבור תמידין ומוספין: **בעידנא דאיתחזאי.** קופה קמייתא להקריב ממנה: **לא איתחזאי בתרייתא.** שהראשונה נראית להקרבה משנתרמה אבל שעיר של זוג ראשון לא נראה לשלוח עד שגמרו כל מתנות הדמים וכשגמרו נראה אחרון כראשון: **ואחר כך נמצא הראשון.** או קודם חצות לארבעה עשר או אחר חצות וקא אמר רבי יוסי מצוה בראשון ואף על פי שהופרש השני קודם חצות וכי מטא חצות תרוייהו איחזו כי הדדי דהא כל כמה דלא מטא זמן שחיטת הפסח לא איחזי קמא:

הדרן עלך הוציאו לו

שני שעירי: במראה. שניהן לבנים או שחורים (א) או א] שחופים: **ויאמר אם של שם מת וכו'.** הכי מיפרש' אם של שם מת יאמר זה שעלה וכו' ואם של עזאזל מת יאמר זה שעלה וכו': **והשני.** אם של עזאזל מת ועכשיו יש כאן שנים לשם אחד שנשאר מזוג ראשון ואחד מזוג שני (ב) באחד יתכפר והשני ירעה וכן אם של שם מת והרי יש כאן שנים לעזאזל האחד ישתלח והשני ירעה ובגמרא (ח) מפרש איזהו שני אם שני שבזוג שני אם שני שבזוג ראשון: **שאין חטאת לצבור מתה.** דכי גמירי חמש חטאות ביחיד גמירי וטעמא מפורש בהוריות (דף ו.) ובתמורה (דף טו.) מה מצינו ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה שלא תמצאם בצבור אף (ג) שכפרו בעליה ואע"פ שאפשר להיות בצבור לא נאמרה אלא ביחיד: **ועוד אמר רבי יהודה.** בגמרא (ט) מפרש מאי אתא לאוסופי: **ימות המשתלח.** ויביא שנים ויגריל עליהן בתחילה:

גמ'

ואמאי תהוי זריקת אשם מצורע בימין דמן הדין הוה לן למימר דבין קבלה ובין זריקה דאשם מצורע בימין דומיא דמתן שמן אי לאו דאהדריה קרא מדכתיב כחטאת כאשם והתינח קבלה אבל נתינה דבחטאת גופיה בימין א נימא דבאשם מצורע נמי תיהוי בימין ותירץ כיון דאהדריה קרא דכתיב כחטאת כאשם הוא ודרשינן כשאר אשמות יהא איכא למימר דאהדריה לגמרי עוד הקשה למאן דאמר דבר הלמד בגזירה שוה חוזר ומלמד בהיקש ליהוו כל אשמות בימין לרבי שמעון מהיקישא דכחטאת כאשם או מהיקישא דזאת התורה ונראה לי דע"כ לרבי שמעון זריקת אשמות בשמאל מדכתיב כחטאת כאשם ודרשינן בפרק שני דזבחים (דף כה.) לר' שמעון גבי מנחה בא לעובדה ביד עובדה בימין כחטאת ב בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם וע"כ היינו זריקה ג דאי בקבלה אפילו בחטאת נמי הויא בשמאל לרבי שמעון כדאיתא בהדיא פרק שני דזבחים (דף כד:):

הדרן עלך הוציאו לו

שני שעירי וכו': י חד למראה וחד לקומה וחד לדמים. נראה לי דהיינו אליבא דר' יהודה דאי אליבא דר' שמעון הא דריש ליה לדרשה אחריתי בפ"ק דשבועות (דף יג:) ולקח את שני השעירים מקיש שעיר המשתלח לשעיר הפנימי כ) מה שעיר הפנימי אינו מכפר על ישראל בשאר עבירות אף שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות וקאמר התם ורבי יהודה להכי איתקוש שיהו שוין במראה ובקומה ובדמים וקשה רבי שמעון מנא ליה דבעינן שיהו שוין וליכא למימר משום דאין היקש למחצה ונקיש להו לכל מילי דא"כ מנא ליה להש"ס דר' יהודה לית ליה היקישא אלא למראה וקומה ודמים נימא דר' יהודה אית ליה היקישא איפכא מקיש פנימי למשלח מה משלח אינו מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו אף פנימי אינו מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו וליכא לשנויי דלהכא לא איצטריך קרא דמאשר לעם נפקא התם ד דמכל מקום היא גופה תיקשי אשר לעם למה לי תיפוק ליה מהיקישא כדפרי' שלא יתכפרו כהנים בשעיר הפנימי מיהו הא איכא לשנויי דלרבי יהודה לית ליה היקישא כי האי גוונא מה שעיר המשתלח אינו מכפר על ישראל בטומאת מקדש וקדשיו אף שעיר הפנימי אינו מכפר על הכהנים בטומאת מקדש וקדשיו כיון דלא מצי למילף דומה לדומה מה משתלח אינו מכפר על ישראל אף פנימי אינו מכפר על ישראל אבל לר"ש דדריש היקישא בכה"ג אע"ג דלא הוה ממש דומה לדומה ואע"ג דהוי מצי למידרש היקישא למילתא אחריתי למראה וקומה ודמים אפי' הכי דריש נמי הא משום דאין היקש למחצה ה"נ נדרוש הא שלא יתכפרו כהנים בשעיר הפנימי בטומאת מקדש וקדשיו מהיקש דשעיר המשתלח דאין היקש למחצה וא"כ אשר לעם לר"ש ל"ל לאפוקי כהנים כדאיתא התם והיא ברייתא מוקמינן לה התם כרבי שמעון ונראה לי דתלתא קראי דאיתקשו בהו שעיר הפנימי ושעיר המשתלח סבירא ליה לר' שמעון דמחד מינייהו גמרינן מראה וקומה דשקולין הם ודמים מחד קרא נפקא ואייתר ליה חד לענין כפרה למידרש מה שעיר הפנימי אין מכפר על ישראל בשאר עבירות וכו' וכיון דלאו היקש גמור הוא שהרי לא מדמינן להו לגמרי דלא אמרינן מה זה אינו מכפר על ישראל אף זה אינו מכפר על ישראל ולא הוה לן לאקושינהו בכי האי גוונא אלא משום דמייתר לן קרא להכי די לנו אם נקיש אותם בדבר אחד ואם כן אי לא הוה כתיב אשר לעם לא הוה מקשינן פנימי למשתלח ומשתלח לפנימי אלא דוקא פנימי למשתלח אבל משתלח לא הוה מקשינן לפנימי לומר שלא יתכפרו בו כהנים כיון דמשתלח מרובה כפרתו והשתא נמי ניחא מאי דקשיא לן אמאי מייתי התם קרא דולקח את שני השעירים הוה ליה לאתויי מקרא קמא דומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים ולמאי דפרישית ניחא דקרא קמא איצטריך שיהו שוין בדמים כיון דההוא קרא איירי בדמים דגמרינן מיניה דמדעם ליהוי ואי לא הוה כתיב אלא תרי קראי הוה דרשינן חד שיהו שוין בדמים דביה איירי קרא ותנינא לדרשה דהתם מקיש שעיר המשתלח לפנימי אבל לומר שיהו שוין במראה וקומה לא הוה דרשינן כלל כיון דלא אשכחן בשאר זבחים שיהו שוין במראה וקומה אלא מדמייתר לן קרא בתרא דרשינן שוין במראה וקומה:

הא

מסורת הש"ס

א) [משנה דשקלים ובשאר דוכתי לא מכר ר' יוסי אומר], ב) [מגילה כט: לקמן סד. שקלים פ"ג], ג) [נ"י דתניא], ד) לקמן סד., ה) [שבועות יג:], ו) שבועות יג. תמורה כג. כג., ז) זבחים קד: [מנחות נג:], ח) [לקמן סד:], ט) [לקמן סד.], י) שייך לע"ב, כ) עי' רש"ל.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במראה כו' שחורים או שחופים כצ"ל ונ"ב לשון שחמתית ומצאתי לגנה דפרק הספינה פי' אדומים וכה"א וכל הוא בלגן לכן: (ב) ד"ה והשני כו' מזוג שני באחד מהן יתכפר והשני: (ג) ד"ה שאין חטאת כו' שלא תמצאם בצבור אף חטאת שכפרו בעליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה במראה וכו' או שחופים. כצ"ל:

מוסף רש"י

תורמין. כהנים, את הלשכה. נותנין משקלי שנה זו לתוכה לקנות מהן קרבנות צבור לכל השנה (מגילה כא.). אלא ר' יוסי דפסח. דהא הכא לא איתחזאי קמא עד דאיתחזאי בתרא שהרי אין זמן שחיטת הפסח אלא לאחר חצות וקודם לכן נאבד הראשון והופרש שני ונמצא ראשון והרי שניהן עומדים כשהגיע זמן שחיטה ואפילו הכי קאמר ר' יוסי מצוה בראשון (לקמן סד.).

הדרן עלך הוציאו לו

נשפך הדם. על האחרון של שעיר הנעשה בפנים (מנחות נט). ימות המשתלח. לאלמני ליה ויביא שנים אחרים (זבחים לד:). מת המשתלח ישפך הדם. של סגרו על הקרקע ויביא שנים אחרים (מנחות נט.).

מוסף תוספות

א. [ד]בזריקת חטאת מודה ר"ש. שם. דילפינן אצבע דחטאת בגזה"ש מאצבע דמצורע דהוא בימין. תוס' שם כה. ד"ה והרי. ב. שזריקת דמה בימין באמת אצבע ולא בכלי. רש"י שם ד"ה מאי. ג. שזריקה בכלי היא כשרה בשמאל לר"ש. שם ד"ה בא. ד. אשר לעם ולא לכהנים. רש"י שבועות יג: ד"ה אשר.

תום' ישנים

אלא לרב פפי משמיה דרבא מאי קסבר כו'. וסבירא ליה דטעמא דגמר כפרה הוא לא שייך בשעיר המשתלח אלא בשעיר שעמו, ובפר שגוף הכפרה בו. וקשה לה"ר אלמנן אדרבה דייקא מתני' דפ' שני שעירי כוותיה דקתני מת יביא שנים (ויגריל) עליהם ויאמר אם של

עין משפט נר מצוה

קג א מיי' פ"ג מהל' שקלים הלכה ז:
קד ב מיי' פ"ד מהל' קרבן פסח הל' ו:
א ג ד ה מיי' פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הל' יד:
ב ו ז ח שם הלכה טו:

רבינו חננאל

ואפי' לר' אלעזר ור' שמעון דאמר כולן נשרפין, בשעיר המשתלח אם אבד והביא אחר ואחר כך נמצא הראשון אחד משלח לדברי הכל. שנאמר ושלח אותו לעזאזל אותו אחד ולא שנים. איזה משלח רב פפי משמיה דרבא [אמר] ראשון משלח סבר לה כר' יוסי דאמר מצוה בראשון כו'. הדרן עלך הוציאו לו

פרק שני שעירי
שני שעירי יום הכפורים מצותן שיהו שוין כו'.

תום' ישנים (המשך)

כן. ואם שני מובחר כו'. גבי שעיר לא שייך למימר מובחר כמו גבי פסח שאכילתו מצוה. הדרן עלך הוציאו לו

פרק ששי מתני'. שני שעירי יום הכפורים מצותן [שיהיו שוין] במראה ובקומה. ואע"ג דאמרינן בפרק בן סורר ומורה [סנהדרין עא, א] דבן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות ומשום דכתיב בננו זה דבעינן שיהו אביו ואמו שוין במראה ובקומה וזה אי אפשר להיות, אבל גבי בהמה מיהא יכול להיות יותר. ואע"פ שאין ממש דומות זו לזו דאמרינן בירושלמי [סנהדרין פ"ג ה"ט] דאפילו חיטה אינה דומה לחבירתה, מכל מקום בעינן שיהו שוין במראה ובקומה כל מה שיוכלו. מ"ר. ולקיחתו באחת. כגון שלקחו מאדם אחד ביחד או משני בני אדם וכגון שעשו שניהם שליח לקבל המעות, דבהקדש מעות קונות דכתיב ונתן הכסף וקם לו. יקח זוג לשני. ולקיחתו כאחת לא בעינן אלא למצוה. ואו"ת כיון שראוי לשעיר הנעשה בחוץ קודם הגרלה כדאמרינן בגמ' למה לא יקחו [זוג] אחר ויקיימו בזה מצות לקיחה כאחת. וי"ל דמיירי הכא שכבר הפרישו אחד לשעיר הנעשה בחוץ. מ"ר. משהגריל עליהם מת יביא שנים בתחילה כו'. ואו"ת אמאי לא מוכח לעיל פרק טרף בקלפי [לט, ב] דלר' נחמיה מיהא הגרלה מעכבא לכל הפחות מדלא קתני יביא חבירו עמו שלא בהגרלה כדאמר ר' שמעון בגמ' דמשום דמצוה בהגרלה אין לנו לומר (במקום אחד) [לקנות שנים] לכתחילה כדפרישית גבי לקיחה. (למה) [וי"ל] דלעולם למצוה ואע"ג דבלקיחה פרישית לעיל דלא

שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו כו' והשני ירעה, אלמא קמא משתלח אף יוכל לדחותה מאי שני שני שבזוג ראשון כמו שמפרשה ר' יוחנן לקמן בהאיך פרקין [סד, א]. שלש קופות של שלש שלש סאין כו'. בתוספתא [שקלים פ"ב] מפרש תרם הראשונה ואומר הרי זה מארץ ישראל על כל ארץ ישראל, תרם את השניה ואומר הרי זה מעמון ומואב פי' מבני ישראל הדרים שם, תרם את השלישית ואומר הרי זה מבבל כו'. ותימה למה עשה כך והלא כולן שותפין בכל הקרבנות של כל יום ויום. ואומר ריצ"א דכולן מפריש לשם כולן אלא הראשונה נקראת על שם ארץ ישראל והשניה על שם אותן שמגיעין אחריהן והשלישית על שם אותן שאחריהם. וצ"ע למה הן עושין בעינן למצוה, היינו לפי שעיקר מצוותה [אינה] אלא מאתמול. ואע"ג דלקיחתו יכולה לדחות יום הכפורים כדאמרינן בפסחים פרק אלו דברים [סו, ב] ובשבת פרק שואל [קמח, א] וכן ערב פסח שחל להיות בשבת מניח טליתו אצלו כו', מ"מ אין עיקר לקיחתו ביום הכיפורים. מיהו קשה מדאמרינן לקמן בפירקין [סה, ב] ועוד דר' טבי דאמר בעינן תרומה חדשה מצוה היא, ומשום מצוה אין לנו לומר ימותו. י"ל דמ"מ ידחו קאמרינן משום מצוה כי (היכי) [הכא] שאינו אלא רועה, ורבי יהודה דאמר ימותו אינו [אלא] משום דאית ליה דבעלי חיים [נדחין] כדמפרש רב בגמ' [לקמן סד, ב].

גמ' ת"ר [1]יקח שני שעירי עזים מיעוט שעירי שנים מה תלמוד לומר שני שיהיו שניהן שוים מניין אע"פ שאין שניהן שוין כשירין תלמוד לומר [2]שעיר [3]שעיר ריבה טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי רחמנא הוה אמינא פסולין עיכובא מנא לן סלקא דעתך אמינא [4]שני [5]שני כתיב והשתא דרבי רחמנא שעיר שעיר שני שני שני למה לי חד למראה וחד לקומה וחד לדמים תניא נמי הכי גבי כבשי מצורע [6]יקח שני כבשים מיעוט כבשים שנים מה תלמוד לומר שני שיהיו שניהן שוין ומנין שאף על פי שאין שניהן שוין כשירין תלמוד לומר [7]כבש [8]כבש ריבה טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי רחמנא הוה אמינא פסולין עיכובא מנא לן סלקא דעתך אמינא [9]תהיה כתיב והשתא דרבי רחמנא כבש כבש תהיה למה לי לשאר הויתו של מצורע [6](ותנן) נמי גבי מצורע כי האי גוונא [10]צפרים מיעוט צפרים [3](שנים) מה תלמוד לומר שתי [8]שיהיו שתיהן שוות ומנין שאע"פ שאינן שוות [2]כשרות תלמוד לומר [11]צפור [12]צפור ריבה טעמא דרבי רחמנא הא לא רבי רחמנא פסולות עכובא מנא לן סלקא דעתך אמינא תהיה כתיב והשתא דרבי רחמנא צפור תהיה למה לי לשאר הויתו של מצורע אי הכי גבי תמידין נמי נימא [13]כבשים מיעוט כבשים שנים מה תלמוד לומר שנים שיהיו שניהן שוין ומנין שאע"פ שאין שניהן שוין כשירין תלמוד לומר [14]כבש כבש ריבה ולמצוה הכי נמי דבעינן ההוא מיבעי ליה לכדתניא [3][13]שנים ליום כנגד היום אתה אומר כנגד היום או אינו אלא חובת היום כשהוא אומר [14]את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים הרי חובת היום אמור ומה אני מקיים שנים ליום כנגד היום כיצד [7][3]תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה ושל בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שניה מוספין של שבת ודאי צריכין שיהיו שניהן שוין תנו רבנן [3]שני שעירי יום הכיפורים ששחטן בחוץ עד שלא הגריל עליהן חייב על שניהם משהגריל עליהן חייב על של שם ופטור על של עזאזל עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם למאי חזו אמר רב חסדא הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומאי שנא לשעיר הנעשה בפנים דלא דמחוסר הגרלה לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזי דמחסרי עבודת היום קסבר רב חסדא [9]אין מחוסר זמן לבו ביום אמר רבינא השתא דאמר רב חסדא [9]מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל [10]ה[3]שלמים [10]ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר [15]ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול שחטן

גמ' עיכובא מנלן. אי משום דכתיבא חוקה הא בין לרבי יהודה בין לר' נחמיה לא כתיבה חוקה אלא על דברים שהן מן העבודה אבל לא על הלקיחה שהיא ממונו שלשום: **חד"א שני שני שני.** תלתא כתיבי ושנה עליהן הכתוב לעכב: **חד למראה וכו'.** ולא לעכב: **תהיה כתיב.** זאת תהיה תורת המצורע [6] דמשמע בהוייתו תהא פרשה זו ככל הכתוב בה: **ומצוה ה"נ דבעינן.** שיהו שניהן שוין והלא לא שניהן שוין זאת אלא תמידין: **כנגד היום.** כנגד זריחת השמש: **אי אינו אלא חובת היום.** ובא ללמד שיהו שניהן לכל יום: **על קרן מערבית צפונית.** של מזבח שהשמש בא מן המזרח לפיכך מושכו השוחט לצד מערב להרחיקו מן כותל המזרח בכל יכולת מפני שהכהנים גבוהים והמזבח שחרית בשיפולו של רקיע ולא הכותל עומד כנגדה ולפונית משום דקדשי קדשים שחיטתן על ירך המזבח לפונה ושם היה בית המטבחיים והטבעות קבועות בכותל ולתת לשם הבהמה לתוכן והן עשרים וארבעה כמנין המשמרות ומקומן עשרים וארבע אמות על עשרים וארבע קבועות בשפה סדליים: **על טבעת שניה.** לא בטבעת שאלא המזבח אלא בשניה לה המשוכה לצד לפון ופני השוחט ונואל הבהמה באלכסון לצד מזרחית לפונית שמשם בא שחרית וטעמא דטבעת שניה לא ידענא ואני שמעתי כדי שתהא הראשונה מסייעתו לאחזן בה רגלי הבהמה שלא תהפך ושל בין הערבים שהחמה בא מן המערב מושך עצמו לצד מזרח בכל יכולת ופניו למערב דרוס באלכסון שזריחת החמה בא משם: **ומוספין של שבת.** שנאמר בהם שני כבשים [3] **ולאי שניים** שוים לעיכובא מדלא הדר כתב בהו [6] אחד לרבות אע"פ שאינן שוין להכשיר כך שמעתי וקשיא לי עיכובא מנלן ונראה בעיני דהכי גרסי **מוספין** ולאי שניים למלוה מלותן להיות שוין ולא גרסי' מדלא כתיב אחד אחד ושיטתא דתלמידי [7] תרבילאי היא: **שני שעיירי יום הכפורים.** שמלקחן הם קדושים שהרי מתרומת הלשכה באו ושחטן בחוץ לעזרה: **חייב על שניהן.** משום שחוטי חוץ ולקמן פריך קודם הגרלה למאי חזו בפנים וכיון דלא חזו אמאי מייב הא לאוי לפתח אהל מועד בעינן דכתיב (ויקרא י) בשחוטי חוץ ואל פתח אהל מועד לא הביאו: **ופטור על של עזאזל.** דלא חזי לקרייב בפנים: **נשעיר הנעשה בחוץ.** כל אחד היה לאוי להקריבו לחטאת המוסף של יום הכפורים האמורה בפרשת פנחס: **ומאי שנא לשעיר הנעשה בפנים דלא חזי משום דמחוסר הגרלה: נשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזו.** דמחסרי כל מעשה עבודת היום של מתן דמי פר ושעיר וחפינת הקטרת והקטרתה הראוין ליקדש למוספין: **אין מחוסר זמן לבו ביום.** לענין שעיר החיצון אין כאן חסרון מעשה בגופו אלא חסרון זמן שעדיין לא הגיע זמן המוספין וזמן הראוי לבו ביום אין זה חסרון זמן אבל הגרלה אע"ג דלאו מעשה בגופו היא דהא אמרן [3] עליית גורל מתוך קלפי היא מעכבת אבל הנחה אינה מעכבת אפילו הכי הואיל ומלוה האמורה בהן היא כמחוסר מעשה דמי: **השתא דאמר רב חסדא מחוסר הגרלה כמחוסר מעשה דמי.** ואע"ג דלאו מעשה בגופו הוא דאי לאו דחזו לשעיר המוסף לא היה מתחייב בחוץ: **הא דאמר שמואל וכו'.** ומחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי ואע"ג דלאו מעשה בגופו של שלמים הוא הואיל ובהן נאמר הוי כמעשה בגופו: ומי

עין משפט נר מצוה

ג א ב מיי' פי"ח מהל' טומאת צרעת הל' ח:
ד ג מיי' פ"ע מהלכות תמידין ומוספין הלכה יא:
ה ד מיי' פי"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יא:
ו ה מיי' שם פי"ה הל' ה:

גליון הש"ס

גמ' בחוסר הגרלה כבחוסר מעשה. עיין תוס' פסחים דף סב ע"ב ד"ה כי לית ליה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומוספין כו' מדלא הדר כתיב בהו אחד אחד לרבות אע"פ:

מוסף רש"י

שלמים ששחטן. שחרית קודם פתיחת דלתות ההיכל פסולין (ערובין ב). בזמן שהוא פתוח. לשון פתח אינו אלא אהל, והפותח והנועל קרוי דלת (דברים נח:).

רבינו חננאל

מנלן דבעינן שוין, דת"ר יקח שני שעירי עזים, מיעוט [שעירי] שנים כו'. כיון שכתב שעירי ידענו שאינם פחות משנים, למה כתיב שני, ללמד שיהו שוין. ומנלן שאף על פי שאין שוין כשירין הן, שנאמר השעיר השעיר. כלומר, מאחר שכתוב ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, היה לו לכתוב והקריב את אשר עלה עליו לה' ועשהו חטאת ואשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי, השעיר השעיר שכתוב למה, אלא ללמד שאע"פ שאין שוין כשירין. ועיכובא מנלן, הייתי אומר שאם אין שוין מעכבין שהוצרך הכתוב להכשירה אע"פ שאינן שוין. ס"ד אמינא שני שני, [כתיב] את שני השעירים, ועוד כתיב ונתן אהרן על השני השעירים, שעירים בלבד היה דיי, למה כתב שני לעכב. כתיב השעיר השעיר לרבות אע"פ שאין שוין. ומאחר דאע"ג שאינן שוין כשר, שני שני למה באו, למצוה. ותניא גבי ציפורי מצורע וגבי כבשי מצורע כי האי גוונא, וכולן טעמם שוה דפשוטין הן. אבל התמידים אע"ג שכתוב בהן שנים ליום, לא דרשינן בהו כי האי גוונא, אלא שנים ליום כנגד היום, כנגדו ולא אצלו, כלומר של שחר נשחט במערב כנגד המזרח ושל בין הערבים במזרח כנגד המערב, כדתנן במסכת תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה ושל בין הערבים כו'. אבל המוספין ודאי לא כתב שני כבשים אלא ללמד שהם שנים ולא ארבעה מדלא כתיב אחד אחד כדרך שכתוב בתמיד. ת"ר שני שעירי יום הכפורים ששחטן בחוץ, אם עד שלא הגריל עליהן שחטן בחוץ חייב כרת על שניהן, שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אותו לה' ונכרת האיש ההוא. ואמר רב חסדא הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ, לעשות אותו לה' קרינא ביה, ואע"ג דאינו ראוי אלא לאחר עבודת היום, מחוסר זמן שיוכשר אותו היום אינו מחוסר זמן, ולמה לא אמר הואיל וראוי לשעיר הנעשה בפנים, דמחוסר הגרלה, ומחוסר הגרלה מחוסר מעשה הוא. ואם אחרי שהגריל עליהן שחטן בחוץ חייב כרת על של שם, מאי טעמא לעשות אותו לה' קרינן ביה, ופטור על של עזאזל דלא קרינא ביה לעשות אותו לה'. ודייק רבינא מדמחוסר הגרלה לרב חסדא כמחוסר מעשה דמי, גם שלמים ששחטן [בחוץ]

מסורת הש"ס

(א) [ל"ל ותניא ע' נגעים פי"ל מ"ס], ב) [ל"ל שלמים], ג) [מתיר לג:], ד) [ממיד ל:], ה) [זבחים יב. מנחות ה.], ו) [זבחים יה: עירובין כב., ז) [עי' תוס' לקמן סב. ד"ה שלמים], ח) [ויקרא יד], ט) [במדבר כח], י) [מנחות פט: ע"ש בתוס'], כ) [לעיל לט:].

תורה אור השלם

1. וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי שְׂעִירֵי עִזִּים לְחַטָּאת וְאַיִל אֶחָד לְעֹלָה:
ויקרא טז ה
2. וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת הַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לֵיהוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת:
ויקרא טז ט
3. וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל לַעֲזָאזֵל יָעֳמַד חַי לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלֵּחַ אֹתוֹ לַעֲזָאזֵל הַמִּדְבָּרָה:
ויקרא טז י
4. וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא טז ז
5. וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִם גֹּרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיהוָה וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל:
ויקרא טז ח
6. וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח שְׁנֵי כְבָשִׂים תְּמִימִם וְכִבְשָׂה אַחַת בַּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה וְשִׁלֹּשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשָּׁמֶן וְלֹג אֶחָד שָׁמֶן: ויקרא יד י
7. וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד וְהִקְרִיב אֹתוֹ לָאָשָׁם וְאֶת לֹג הַשָּׁמֶן וְהֵנִיף אֹתָם תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה:
ויקרא יד יב
8. וְשָׁחַט אֶת הַכֶּבֶשׂ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הַחַטָּאת וְאֶת הָעֹלָה בַּמָּקוֹם הַקֹּדֶשׁ כִּי כַחַטָּאת הָאָשָׁם הוּא לַכֹּהֵן קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא:
ויקרא יד יג
9. זֹאת תִּהְיֶה תּוֹרַת הַמְּצֹרָע בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ וְהוּבָא אֶל הַכֹּהֵן:
ויקרא יד ב
10. וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לַמִּטַּהֵר שְׁתֵּי צִפֳּרִים חַיּוֹת טְהֹרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וּשְׁנִי תוֹלַעַת וְאֵזוֹב: ויקרא יד ד
11. וְצִוָּה הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלִי חָרֶשׂ עַל מַיִם חַיִּים:
ויקרא יד ה
12. אֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה יִקַּח אֹתָהּ וְאֶת עֵץ הָאֶרֶז וְאֶת שְׁנִי הַתּוֹלַעַת וְאֶת הָאֵזֹב וְטָבַל אוֹתָם וְאֶת הַצִּפֹּר הַחַיָּה בְּדַם הַצִּפֹּר הַשְּׁחוּטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים:
ויקרא יד ו
13. וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לֵיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שִׁנְיָם לְיוֹם עֹלָה תָמִיד:
במדבר כח ג
14. אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם:
במדבר כח ד
15. וְסָמַךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשֹׁחֲטוֹ פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: ויקרא ג ב

תוס' ישנים

בו'. וכבר כבר אתא לדרשא אחריתי. **על טבעת שניה.** פי' רש"י הטעם לפי שהראשונה מסייעתו לאחזן בה רגלי הבהמה. וקשה לה"ר אלמנן שאין זו סבלת הגרלה כאן לאחר הגרלה כדי לגאחר הגרלה דהא אינו מתחייב בהגרלה אם היו מקום הגרלה כלפי מזבח. ולרבינו נראה לפרש הטעם דטבעת שניה היינו כלפי המזבח לפי שעל הטבעת ראשונה מיצל כותל המזבח. וכן פי' ר"ר יוסף. **עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם.** תימה לרבינו מדאמרינן פ' בתרא דזבחים (קיג. ע) דממעטו הכא בפשוטה פרת חטאת ושעיר המשתלח מקרא דאל פתח אהל מועד שאין ראוין לפתח אהל מועד ופריך בגמ' ושעיר המשתלח לא ראוי לפתח אהל מועד והתניא אי קרבן כו' (בברייתא דלתיתא) [בלתיתא בברייתא] לקמן דקתני ולא אוניא שעיר המשתלח שהוא ראוי לפתח אהל מועד מ"ל לה' להוציא שעיר המשתלח ומשני כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה כי דלאחר הגרלה אי דלאחר הגרלה דהא אינו ראוי לפתח אהל מועד אבל (מקום) הגרלה אינו מתעכב אלא מלה' דאמרי ראוי לפתח אהל מועד כדי להגריל עליו, והכא משמע דקודם הגרלה חייב על שניהם ולא משמע מלה'. וגם על (הפסנו) [המיעטו] דלשם קשה לרבינו היכי מתעכב מלה' כיון שאינו מבורר שיהא לה', ואי משפקא פטרת ליה גם שעיר של שם ומי יפטר מהאי טעמא קודם הגרלה והתם משמע דלא פטר אלא בשעיר המשתלח לחוד. מיהו בהא איכא לאמיר שאין לו להזכיר [שלו] שם, אלא קשה משמעתן דהכא דמחייבינן עליהן [דהוי] מלי פריך התם על הדיא שיעיא שאין לו להיות

ומי אית ליה לרב חסדא הואיל. לחייב על קרבן שאינו רואוי לאוי לשם מה שהופרש בפנים ושחטו בחוץ דנימא חייב משום הואיל ורואוי לשם קרבן אחר: **לשמו פטור.** דאינו רואוי לשמו בפנים: **שלא לשמו.** אלא לשם שלמים חייב דרואוי הוא לשם שלמים בפנים: הכי גרס׳:

טעמא דשלא לשמו הא סתמא לשמו הוא ופטור ואמאי נימא וכו׳: בעי עקירה. אינו רואוי בפנים לשלמים אלא אם כן עקר שם פסח ממנו בשחיטתו הלכך לאו מתקבל בפנים הוא כל כמה דלא עקריה: **האי לא בעי עקירה.** ואע״פ שלקחו לשם שעיר הנעשה בפנים זה חטאת וזה חטאת שניהן שוין בשמותיהן: **מאני להו בדרבה.** הני תרתי שמעתתא דרב חסדא הא דאמר לעיל הואיל ורואוין לשעיר הנעשה בחוץ והא דאמר רב חסדא פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה וכו׳ מתני לה בדרבה דרבה אמריהו: **פסח ששחטו בחוץ.** גרס בכולה: **עקירה חוץ.** עקירת שם בשחיטת חוץ לא שמה עקירה אם הכשיר הכתוב פסח בשאר ימות השנה בשלמים לא הכשירו אלא בפנים ובעקירת השם אבל בחוץ לעולם שמו עליו: **חייב.** עליו משום הואיל ורואוי שלא לשמו בפנים: **והא תנן.** במסכת זבחים: **מחוסר זמן.** פטור על שחיטת חוץ בין שהוא מחוסר זמן בגופו בין שהוא מחוסר זמן בבעלים ואיזהו מחוסר זמן בבעלים: הזב והזבה והיולדת והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורין ועולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין ואמר רב חלקיה בר טובי לא שנו אלא לשמו אבל שלא לשמו חייב לשמו מיהא פטור אמאי נימא הואיל וראוין שלא לשמו בפנים הכי השתא התם בעי עקירה הכא פסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו רב אשי מתני חייב כדאמרינן רב ירמיה מדפתי מתני פטור קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ועקירת חוץ לאו שמה עקירה ופליגא דרב חלקיה בר טובי אמר מר משהגריל עליהן חייב על של שם ופטור על של עזאזל תנו רבנן [1]איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה׳ מ״ט שלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור. מימה דל״ר יוחנן פרק השוחט והמעלה (זבחים דף קז:) המעלה בזמן הזה בחוץ חייב ואמאי הא אינו רואוי אל פתח אהל מועד כיון דנהרס המזבח דאפי׳ נפנס המזבח אמרי׳ כפ׳ קדשי קדשים (שם עט. ודף סב.) כל הקדשים שנשחטו שם פסולין והוה ליה מחוסר זמן ואפילו מחוסר פתיחת דלתות פטור כל שכן מחוסר מעשה גדול ותנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) אותו ואת בנו ומחוסר זמן בחוץ אפילו לא תעשה אין בו לרבנן דרבי שמעון ועוד אמרינן בפ״ק דע״ז (דף יג.) אם הקדים והעריך והחריים בזמן הזה בהמה תעקר ופרין ונשחטיה מישחט ופירש רש״י משום שחוטי חוץ ליכא דבקדשי בדק הבית מיירי ולא נהירא לר״י דאם כן כי פריך ונשוייה גיסטר׳ [2]היכי מצי מפני שמטיל מום בקדשים [3]אלא מפרש ר״י דמיירי בקדשי מזבח ולא מחייב משום שחוטי חוץ [4]דהוה ליה מחוסר זמן ודוחק לומר דהיא דמסכת ע״ג אתיא כמאן דאמר שותרו הבמות חדא דמנא ליה לאוקמי כמאן דאמר שותרו הבמות כדי להקשות ונשחטיה מישחט כיון דלמאן דאמר לא הותרו לא קשיא ועוד דהא סתם מתניתין היא בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) דירושלים אין אחרייה איתר ובגמרא פריך מינה למ״ד בפ״ק דמגילה (דף י.) שמעתי שמקריבין בבית חוניו [5]וי״ל דר׳ יוחנן דמחייב במעל׳ בחוץ מיירי בהעלאת קטרת אלא בעי מזבח דאמרי׳ בפרק קדשי קדשים (זבחים דף עט.) מזבח שנעקר מקטיר קטרת במקומו אי נמי בהעלאת מנחה [6]דדוקא במיני דזבחים אמרינן כשנפגם המזבח שפסולין דנפקא לן מוזבחת עליו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר וניחא נמי דנקט רבי יוחנן המעלה טפי משחיטה וחריקה אי נמי יש לומר דמיירי שבנוי מזבח במקומו [7]והעלה בחוץ דס״ל קדשה לעתיד לבא אבל אין לתרץ דר׳ יוחנן כר׳ יהודה סבירא ליה דאמר קדשי קדשים שרי להקטיר על הרצפה דנהי דשרי להקטיר על הרצפה מכל מקום בעי שיהא מזבח במקומו אבל נפגם המזבח לא הוי שרי להקטיר בשום דוכתא [8]תימה אמאי פטור בשלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל לפי מה שפרש״י בפרק קדשי קדשים (שם דף פא.) גבי קודם שיעמידו לויים את המשכן ולאחר שיפרקו דדוקא שלמים ששחטן בפנים קודם לדלתות ההיכל פסולים [9]אבל שאר קדשים לא [10]אם כן כיון דפסולו בקודם שיש לו היתר בשאר קדשים [11]אם עלו לא ירדו [12]מידי דהוה אפסח וחטאת ששחטן שלא לשמן בחוץ דחייב עליהם כדאיתא בפרק בתרא דזבחים (דף קטו.) משום דמתקבל בפנים שיש לו היתר בשאר זבחים ויש לומר דהתם הכהמה רלוויה לשחיטה [13]ב בפנים בהיא שעתא לשמה אבל הכא אינם רלוויים לפנים [14]ג קודש פתיחת הדלתות:

טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור. תימה לר״ת נידוך מריש״א איפכא טעמא דלשמו הא סתמא חייב ודוחק הוא לומר דלשמו דריש״א היינו סתמא משום דאמרינן ריש פ״ק דזבחים (דף ב:) דסתם זבחים לשמן הן עומדין [15]ד דהני מילי בזמנן אבל פסח בשאר ימות השנה סתמיה לאו לשמו קאי אלא נראה כספרים דלא גרסי טעמא דשלא לשמו [16]ו ואיכא למימר דמרישא דייק לשמו אמאי פטור דס״ד דלא בעי עקירה וא״כ אמאי פטור והא אי בעי שחיטו סתמא בפנים דסתמא שלא לשמו קאי ומשני דבעי עקירה וכי האי גוונא איכא בפרק תמיד נשחט (פסחים סה.) ומעודד לשמו שלא לשמו [17]ז וגרס רש״י שם כמו בכאן טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור וקשיא נמי התם כמו שהקשינו בכאן [18]ח אלא יש לפרש שם כדפירשתי הכא [19]ב: **ופליגא** דרב חלקיה בר טובי. נלאו הכי נמי הוה מצי למימר ופליגא דרב דימי אדרב חלקיה אלא משום דהשתא פליגא דרב דימי ודרבין אדרב חלקיה: וכל

[1]שחטן בחוץ קודם שנפתחו דלתות ההיכל פטור מ״ט מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי [2]ומי אית ליה לרב חסדא הואיל והאמר רב חסדא פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה לשמו פטור שלא לשמו חייב טעמא דשלא לשמו הא סתמא לשמו הוא ופטור ואמאי לימא הואיל וראוי שלא לשמו בפנים הכי השתא התם בעי עקירה האי לא בעי עקירה רבה בר שימי מתני להו בדרבה וקשיא ליה דרבה אדרבה ומשני כדשנינן כי אתא רב דימי אמר ר׳ ירמיה אמר ר׳ יוחנן פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו פטור אמר רב דימי אמריתה לשמעתא קמיה דר׳ ירמיה בשלמא לשמו דהא לא חזי ליה אלא שלא לשמו אמאי הא חזי שלא לשמו בפנים ואמר לי עקירת חוץ לאו שמה עקירה כי אתא רבין אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן [3]פסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו חייב ואפי׳ לשמו והתנן [4]מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים ואיזהו מחוסר זמן בבעלים [5]הזב והזבה והיולדת [6]והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורין [7]ועולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין ואמר [8]רב חלקיה בר טובי לא שנו אלא לשמו אבל שלא לשמו חייב לשמו מיהא פטור אמאי נימא הואיל וראוין שלא לשמו בפנים הכי השתא התם בעי עקירה הכא פסח בשאר ימות השנה שלמים נינהו רב אשי מתני חייב כדאמרינן רב ירמיה מדפתי מתני פטור קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ועקירת חוץ לאו שמה עקירה ופליגא דרב חלקיה בר טובי אמר מר משהגריל עליהן חייב על של שם ופטור על של עזאזל תנו רבנן [9]איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה׳ אי

מ״ט שלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור. דמחוסר זמן הוא דאינו רואוי לשם שלמים בפנים אבל אם הביאו לשם שלמים חייב דרואוי הוא לשם שלמים בפנים. ודחוי פסח בעי עקירה משום פסח לשום שלמים, ומחוסר עקירה כמחוסר מעשה דמי. פסח ששחטו [בחוץ] בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו,רב אשי מתני חייב, ואקשינן עליה ואפי׳ על שמו, והתנן בשחיטת קדשים פרק פרת חטאת מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים, איזהו מחוסר זמן בבעלים הזב והזבה היולדת והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורין, עולותיהם ושלמיהם בחוץ חייבין. ומקשה עליה בגמ׳ והני בני אשמות נינהו, אמר זעירי תני מצורע בהדייהו. חוב אקשינן הני בני שלמים נינהו,(ל) אמר רב ששת תני נזיר בהדייהו. דזעירי קבעוה תנאי ותנו בהדייהו במשנה הזב והזבה והיולדת והמצורע כמו שאמר זעירי. אבל נזיר לא קבעוהו במשנה כמו שאמר רב ששת, אע״ג דהיא כרב ששת. קתני מיהא חטאתם בחוץ פטורין, ואמר רב חלקיה בר טובי לא שנו שהוא פטור אלא השוחט לשמה בחוץ אבל השוחט שלא לשמו בחוץ חייב. הואיל וראוי שלא לשמו בפנים, כדתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמו כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה. אמאי, אפי׳ לשמן בחוץ יהא חייב הואיל וראוי שלא לשמו בפנים. ודחי הכי השתא התם בעי עקירה ומחוסר עקירה כמחוסר מעשה דמי, משום הכי לא תני לשמו בחוץ חייב הואיל וראוי שלא לשמו בפנים. אבל פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ולא בעי עקירה. **רב אשי מתני** חייב כדאמרן. **רב** ירמיה מדיפתי מתני פסח בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו פטור, קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ועקירת חוץ ששחטו שלא לשום פסח לאו שמה עקירה. ופליגא עליה דרב חלקיה בר טובי דאמר לא שנו שפטור אלא בשוחט לשמו אבל בשוחט שלא לשמו בחוץ חייב, הנה עקירת חוץ עקירה היא. ושנינן הא דרב חלקיה כגון ששחט שלא לשמו מיעוט סימנים בחוץ ונמר רובו בפנים משום דלא עקירת חוץ הוא. משהגריל עליהן שחטן בחוץ, חייב על של שם ופטור על של עזאזל, דלא קרינא ביה לה׳. ת״ר ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן,

ז א ב מיי׳ פי״ח מהל׳ מעשה הקרבנות הלכה יב:
ח ג ד מיי׳ שם הלכה ט:

רבינו חננאל

קודם פתיחת דלתות ההיכל (פסולין הן) [פטור], שנאמר ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שההיכל נעול, ומחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי. ומקשינן מי אית ליה לרב חסדא הואיל, והא הוא דאמר פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו בחוץ פטור, ואמאי לימא חייב הואיל וראוי שלא לשום פסח אלא לשום שלמים בפנים. ודחי פסח בעי עקירה משם פסח לשום שלמים, ומחוסר עקירה כמחוסר מעשהדמי. פסח ששחטו [בחוץ] בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו,רב אשי מתני חייב, ואקשינן עליה ואפי׳ על שמו, והתנן בשחיטת קדשים פרק פרת חטאת מחוסר זמן בין בגופו בין בבעלים, איזהו מחוסר זמן בבעלים הזב והזבה היולדת והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פטורין, עולותיהם ושלמיהם בחוץ חייבין. ומקשה עליה בגמ׳ והני בני אשמות נינהו, אמר זעירי תני מצורע בהדייהו. חוב אקשינן הני בני שלמים נינהו,(ל) אמר רב ששת תני נזיר בהדייהו. דזעירי קבעוה תנאי ותנו בהדייהו במשנה הזב והזבה והיולדת והמצורע כמו שאמר רב ששת, אע״ג דהיא כרב ששת. קתני מיהא חטאתם בחוץ פטורין, ואמר רב חלקיה בר טובי לא שנו שהוא פטור אלא השוחט לשמה בחוץ אבל השוחט שלא לשמו בחוץ חייב. הואיל וראוי שלא לשמו בפנים, כדתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמו כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה. אמאי, אפי׳ לשמן בחוץ יהא חייב הואיל וראוי שלא לשמו בפנים. ודחי הכי השתא התם בעי עקירה ומחוסר עקירה כמחוסר מעשה דמי, משום הכי לא תני לשמו בחוץ חייב הואיל וראוי שלא לשמו בפנים. אבל פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ולא בעי עקירה. **רב אשי מתני** חייב כדאמרן. **רב** ירמיה מדיפתי מתני פסח בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו פטור, קסבר פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה ועקירת חוץ ששחטו שלא לשום פסח לאו שמה עקירה. ופליגא עליה דרב חלקיה בר טובי דאמר לא שנו שפטור אלא בשוחט לשמו אבל בשוחט שלא לשמו בחוץ חייב, הנה עקירת חוץ עקירה היא. ושנינן הא דרב חלקיה כגון ששחט שלא לשמו מיעוט סימנים בחוץ ונמר רובו בפנים משום דלא עקירת חוץ הוא. משהגריל עליהן שחטן בחוץ, חייב על של שם ופטור על של עזאזל, דלא קרינא ביה לה׳. ת״ר ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן,

ל) כ״ה הלשון בגמ׳ דזבחים דף קי״ד ע״ב ע״ש.

תורה אור השלם

1. אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: וְאֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֱבִיאוֹ לְהַקְרִיב קָרְבָּן לַיי לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְיָ דָּם יֵחָשֵׁב לָאִישׁ הַהוּא דָּם שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

ויקרא יז ג-ד

מוסף רש״י

מחוסר זמן. שלמרנו פטור, בין בגופו בין בבעלים. כגון שהוא מחוסר זמן בגופו כגון שהוא מחוסר זמן בבעלים, שלא הגיע זמן הבעלים להקריב קרבנותיהם (זבחים קיב:). שהקריבו. בתוך ימי טפרן, ויולדת בתוך מלאת (שם). פטורין. שאין מתקבלין בפנים לא לחובה ולא לנדבה (שם). עולותיהן. דזב וזבה עוף ויולדת בהמה, חייבין. שהרי מתקבלות בפנים נדבה לשמן (שם). ואמר רב חלקיה. אלמא קלי ולא אחטאת, דאילו חטאת פטולה שלא לשמו בפנים (שם קיד:). לא שנו. דפטור בחוץ, אלא לשמו. ואפילו אחטאת, דבהאי אמרה אינו מתקבל עכשיו בפנים, אבל שלא לשמו. כגון לשם עולה, ובכם זה הוא רואוי לבא לפנים, דכל דזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מן הפסח והחטאת (שם).

מוסף תוספות

א. יחתכנה לשנים. רש״י ע״ז יג: ד״ה ניסטרל. ב. בקדשי בדק הבית מאי מטיל מום איכא, הא כי כתיב כל מום לא יהיה בו בקדשי מזבח כתיב. תוס׳ ע״ז יג: ד״ה ונשחטיה. ג. [ד]בזמן הזה אין חייב שוחט חוץ. שם. ד. [ד]קסבר קדושה שנתקדשה ירושלים אינה קדושה לעולם, ומשחרבה הותרו הבמות. רש״י מגילה י. ד״ה וקסבר. ה. שקמצה בכלי שרת בפנים. תוס׳ זבחים עט: ד״ה עד. ו. כשבנה המזבח במקומו. שם. ז. דלא מיסתבר דלישרי רבי יהודה בשעה שהמזבח פגום אלא בשעה שהמזבח כשר. שם. ח. משום דכתיב בהו ושחטו פתח אהל מועד. רש״י זבחים סא. ד״ה ושם. ט. [ד]לא יליף שאר קדשים מינייהו. שם. י. דכל שפסולו בקודש היינו כל שפסולו כשר בעלמא בקודש. [ו]לשון זה תנן בפ׳ המזבח מקדש גבי אם עלו לא ירדו. תוס׳ שם סא: ד״ה אמר. יא. וחייב בחוץ. שם עט: ד״ה עד. יב. לכתחילה. שם. יג. לכתחילה. שם. יד. ואינו פטול עד שיכוין שלא לשמן. שם כ: ד״ה זבחים. טו. דאין צריך להקשות מדיוקא. תוס׳ הלא״ש. טז. בתוך הפסח אם לשמו שחטו לפסח על החמץ פטור מלא תשחטו, דפסח שלא בזמנו לשמו פטול, והויא לה שחיטה שאינה ראויה. רש״י פסחים סב. ד״ה ומעוד. יז. אלא לשם שלמים. שם ד״ה שלא. יח. דלהכי קאי והויא לה שחיטה ראויה וחייב משום לא תשחטו. שם ד״ה מייב. יט. דהא איכא למידק מרישא איפכא. תוס׳ פסחים סד. ד״ה טעמא. כ. עי׳ תוס׳ שם גירסת ר״ת.

תוס׳ ישנים

פטור קודם הגרלה כדמשמע הכא, אלא דפריך ליה מגופה דאמי לאוי לפתח אהל מועד קודם הידוי, ומסקנא דמסיק התם אלא לא קשיא כאן קודם וידוי אלא לאמר וידוי אמי שפיר דמחייב (אמר) [קודם] הגרלה כי הכא. אי נמי ר״ל דקודם הגרלה דהתם הייט קודם (הסנהה) [הסנהה] שהוא גמר הגרלה דפטר מלה׳ לפי שהוא מבורר כבר שאינו לה׳ אבל קודם הסגרלה שאינו מבורר מחייבינן ליה כי הכא. מ״ר. ולי נראה לתרץ דהא דמחייבינן הכא קודם הגרלה הייטו משום דלאוי הוא לשעיר הנעשה בחוץ כדמפרש הכא, והא דממעטינן ליה קודם הגרלה מלה׳ הייטו לפי שכבר נתקדש שעיר החיצון (עדיין) [חייב] ולכך אינו ראוי כלל להתקדש לשעיר החיצון וממעטינן מלה׳ אע״פ דלאוי הוא לפתח אהל מועד כי אמא יתקדש לה׳, מ״מ אינו לה׳, אבל הכא לשעיר הנעשה בחוץ לה׳ קרינא ביה. ולא״ש. **הבא נמי מחברי עבודת היום.** כדאמרינן לקמן בפרק בא לו (ע, ב) דלכולי עלמא שעיר הנעשה בחוץ בתר עבודת היום והתם מפרש טעמא.

מחוסר פתיחה במחוסר מעשה דמי. וכיון שעל גוף הקרבן נאמרה הוי כמו שהוא בגוף הקרבן כדפי׳ רש״י. אי נמי הואיל ובשעת שחיטת הקרבן צריך שיהא השער פתוח הוי כמו בגופו, אבל שאר עבודה היום לא שייכי בגוף השעיר. מ״ר. הך פוגיא דמחוסר זמן פי׳ בפ״ק דנמצאת (ה, ב) ובפ״ק דזבחים (יב, ב), ותימה לרבינו דהכא משמע דליתא לדר״ל דאיכא דאיכא דאמרי דלא כמו לימיר מלאוי ולאוי לשעיר הנעשה בפנים דמחוסר הגרלה, ואלו בפסחים פרק תמיד נשחט (סב, ב) קאמר שמחוסר מעשה דלא כמו לימיר מלאוי ולאוי לשעיר הנעשה בפנים דמחוסר הגרלה, ואלו בפסחים פרק תמיד נשחט (סב, ב) קאמר דמחוסר פתיחה בחוץ קודם פתיחת דלתות ההיכל פטור. מימה דל״ר יוחנן פרק השוחט והמעלה (זבחים דף קז:) המעלה בזמן הזה בחוץ חייב ואמאי הא אינו רואוי אל פתח אהל מועד כיון דנהרס המזבח דאפי׳ נפנס המזבח אמרי׳ כפ׳ קדשי קדשים (שם עט. ודף סב.) כל הקדשים שנשחטו שם פסולין והוה ליה מחוסר זמן ואפילו מחוסר פתיחת דלתות פטור כל שכן מחוסר מעשה גדול ותנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) אותו ואת בנו ומחוסר זמן בחוץ אפילו לא תעשה אין בו לרבנן דרבי שמעון ועוד אמרינן בפ״ק דע״ז (דף יג.) אם הקדים והעריך והחריים בזמן הזה בהמה תעקר ופרין ונשחטיה מישחט ופירש רש״י משום שחוטי חוץ ליכא דבקדשי בדק הבית מיירי ולא נהירא לר״י דאם כן כי פריך ונשוייה גיסטר׳ [2]היכי מצי מפני שמטיל מום בקדשים [3]אלא מפרש ר״י דמיירי בקדשי מזבח ולא מחייב משום שחוטי חוץ [4]דהוה ליה מחוסר זמן ודוחק לומר דהיא דמסכת ע״ג אתיא כמאן דאמר שותרו הבמות חדא דמנא ליה לאוקמי כמאן דאמר שותרו הבמות כדי להקשות ונשחטיה מישחט כיון דלמאן דאמר לא הותרו לא קשיא ועוד דהא סתם מתניתין היא בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) דירושלים אין אחרייה איתר ובגמרא פריך מינה למ״ד בפ״ק דמגילה (דף י.) שמעתי שמקריבין בבית חוניו [5]וי״ל דר׳ יוחנן דמחייב במעל׳ בחוץ מיירי בהעלאת קטרת אלא בעי מזבח דאמרי׳ בפרק קדשי קדשים (זבחים דף עט.) מזבח שנעקר מקטיר קטרת במקומו אי נמי בהעלאת מנחה [6]דדוקא במיני דזבחים אמרינן כשנפגם המזבח שפסולין דנפקא לן מוזבחת עליו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר וניחא נמי דנקט רבי יוחנן המעלה טפי משחיטה וחריקה אי נמי יש לומר דמיירי שבנוי מזבח במקומו [7]והעלה בחוץ דס״ל קדשה לעתיד לבא אבל אין לתרץ דר׳ יוחנן כר׳ יהודה סבירא ליה דאמר קדשי קדשים שרי להקטיר על הרצפה דנהי דשרי להקטיר על הרצפה מכל מקום בעי שיהא מזבח במקומו אבל נפגם המזבח לא הוי שרי להקטיר בשום דוכתא [8]תימה אמאי פטור בשלמים ששחטן בחוץ קודם פתיחת הדלתות ההיכל לפי מה שפרש״י בפרק קדשי קדשים (שם דף פא.) גבי קודם שיעמידו לויים את המשכן ולאחר שיפרקו דדוקא שלמים ששחטן בפנים קודם לדלתות ההיכל פסולים [9]אבל שאר קדשים לא [10]אם כן כיון דפסולו בקודם שיש לו היתר בשאר קדשים [11]אם עלו לא ירדו [12]מידי דהוה אפסח וחטאת ששחטן שלא לשמן בחוץ דחייב עליהם כדאיתא בפרק בתרא דזבחים (דף קטו.) משום דמתקבל בפנים שיש לו היתר בשאר זבחים ויש לומר דהתם הכהמה רלוויה לשחיטה [13]ב בפנים בהיא שעתא לשמה אבל הכא אינם רלוויים לפנים [14]ג קודש פתיחת הדלתות:

טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור. תימה לר״ת נידוך מריש״א איפכא טעמא דלשמו הא סתמא חייב ודוחק הוא לומר דלשמו דריש״א היינו סתמא משום דאמרינן ריש פ״ק דזבחים (דף ב:) דסתם זבחים לשמן הן עומדין [15]ד דהני מילי בזמנן אבל פסח בשאר ימות השנה סתמיה לאו לשמו קאי אלא נראה כספרים דלא גרסי טעמא דשלא לשמו [16]ו ואיכא למימר דמרישא דייק לשמו אמאי פטור דס״ד דלא בעי עקירה וא״כ אמאי פטור והא אי בעי שחיטו סתמא בפנים דסתמא שלא לשמו קאי ומשני דבעי עקירה וכי האי גוונא איכא בפרק תמיד נשחט (פסחים סה.) ומעודד לשמו שלא לשמו [17]ז וגרס רש״י שם כמו בכאן טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור וקשיא נמי התם כמו שהקשינו בכאן [18]ח אלא יש לפרש שם כדפירשתי הכא [19]ב: **ופליגא** דרב חלקיה בר טובי. נלאו הכי נמי הוה מצי למימר ופליגא דרב דימי אדרב חלקיה אלא משום דהשתא פליגא דרב דימי ודרבין אדרב חלקיה: וכל

גבי שמטו למולים לזרוק דמו לעריקים דפליגי התם רבה ורב חסדא וקאמר רב חסדא הואיל ואי בעי מתקן נפשיה, ופריך ומי אית ליה לרב חסדא דאמר [מקדם] הואיל ואם אימנה כאופה מיי״ט לאחר מי״ט, בגמרא דרבה אדרבה לא קשיא כאן מתוכר, אלא דבעי מתקן נפשיה, ומשני כי לית ליה לנולא אבל לאומרא אית ליה, אלמא אית ליה הואיל לאומרא לאפוקי מתמיהנא דלא ליה כי הכא. מ״ר. ולי נראה לתרץ דהא דמתמיהנא הכא קודם הגרלה הייטו משום דלאוי הוא לשעיר הנעשה בחוץ כדמפרש הכא, והא דמתמיהנא לא קודם הגרלה מלה׳ הייטו לפי שכבר נתקדש שעיר החיצון (עדיין) [חייב] ולכך אינו ראוי כלל להתקדש לשעיר החיצון וממעטינן מלה׳ אע״פ דלאוי הוא לפתח אהל מועד כי אמא יתקדש לה׳, מ״מ אינו לה׳, אבל הכא לשעיר הנעשה בחוץ לה׳ קרינא ביה. ולא״ש. **הבא נמי מחברי עבודת היום.** כדאמרינן לקמן בפרק בא לו (ע, ב) דלכולי עלמא שעיר הנעשה בחוץ בתר עבודת היום והתם מפרש טעמא.

מחוסר פתיחה במחוסר מעשה דמי. וכיון שעל גוף הקרבן נאמרה הוי כמו שהוא בגוף הקרבן כדפי׳ רש״י. אי נמי הואיל ובשעת שחיטת הקרבן צריך שיהא השער פתוח הוי כמו בגופו, אבל שאר עבודה היום לא שייכי בגוף השעיר. מ״ר. הך פוגיא דמחוסר זמן פי׳ בפ״ק דנמצאת (ה, ב) ובפ״ק דזבחים (יב, ב), ותימה לרבינו דהכא משמע דליתא לדר״ל דאיכא דאיכא דאמרי דלא כמו לימיר מלאוי ולאוי לשעיר הנעשה בפנים דמחוסר הגרלה, ואלו בפסחים פרק תמיד נשחט (סב, ב) קאמר